

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Ambitniejszy cel klimatyczny Europy do 2030 r. Inwestowanie w przyszłość neutralną dla klimatu z korzyścią dla obywateli«

[COM(2020) 562 final]

(2021/C 123/09)

Sprawozdawca: **Arnold PUECH D'ALISSAC (FR-I)**

Współsprawozdawca: **Jan DIRX (NL-III)**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 11.11.2020
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	11.1.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	27.1.2021
Sesja plenarna nr	557
Wynik głosowania	216/6/3
(za/przeciw/wstrzymało się)	

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES przyjmuje komunikat Komisji „Ambitniejszy cel klimatyczny Europy do 2030 r. Inwestowanie w przyszłość neutralną dla klimatu z korzyścią dla obywateli” z dużym zadowoleniem. Decyzja Komisji o zwiększeniu celu redukcji emisji gazów cieplarnianych do 2030 r. do 55 % jest w dużej mierze zgodna z wcześniejszą opinią Komitetu w sprawie Europejskiego prawa o klimacie.

1.2. Zastosowanie założenia zerowych emisji netto już do celów pośrednich jest możliwe tylko pod warunkiem, że zostanie zagwarantowana integralność systemu, w tym sposób dokładnego obliczania emisji i absorpcji dwutlenku węgla.

1.3. EKES uważa, że bardzo istotne jest, aby obywatele i partnerzy społeczni wiedzieli, jak można osiągnąć cele dotyczące ograniczenia emisji i co to oznacza dla ich pracy i życia. Ma to zasadnicze znaczenie dla uzyskania ich poparcia dla wszystkich podejmowanych działań. Wobec tego należy przedsięwziąć środki w celu zagwarantowania równego podziału ryzyka i szans, aby zagwarantować pewność i stabilność tego procesu.

1.4. Komitet zgadza się z Komisją, że wydatki przeznaczone na odbudowę po kryzysie wywołanym przez COVID powinny łączyć się z ambitnymi działaniami w dziedzinie klimatu, aby można było uniknąć marnotrawienia pieniędzy i aktywów osieroconych, co w późniejszym okresie prowadziłoby do dodatkowego zapotrzebowania na zasoby. Należy zadbać o to, aby inwestycje te faktycznie wykorzystywano w duchu zrównoważonej polityki klimatycznej, która w centrum uwagi stawia obywateli.

1.5. Komisja zamierza przedstawić niezbędne szczegółowe wnioski ustawodawcze do czerwca 2021 r. EKES apeluje do współprawodawców, by nie przekraczać tego harmonogramu i zakończyć proces legislacyjny do grudnia 2021 r., gdyż w przeciwnym razie ramy czasowe na osiągnięcie celu na 2030 r. byłyby zbyt krótkie.

1.6. EKES zaleca, aby Komisja nadała priorytet aktualizacji europejskich przepisów dotyczących przejścia na paliwa odnawialne.

1.7. EKES sugeruje, że nowe cele klimatyczne dla rolnictwa w ramach instrumentu odbudowy „Next Generation EU” powinny znaleźć odbicie w akcie delegowanym wydanym na podstawie rozporządzenia w sprawie systematyki, aby zapewnić skalowalną transformację. W obecnym kształcie akt delegowany zawiera narzędzia transformacji tylko dla produkcji niszowej. Tylko całościowe przejście na rolnictwo przyjazne dla klimatu pozwoli zapewnić zrównoważony sektor żywności w przyszłości. Łańcuch żywnościowy musi zwiększać zrównoważone inwestycje i wsparcie, aby przyspieszać tę transformację.

1.8. EKES apeluje o specjalny program UE dotyczący biogospodarki, który ułatwi inwestycje i ustanowi łańcuchy dostaw oparte na społeczności i gospodarstwach rolnych.

1.9. EKES zwraca uwagę na zawartą w ocenie skutków konkluzję, że osiągnięcie redukcji emisji gazów cieplarnianych o 55 % do 2030 r. nie tylko skierowałoby UE na prostą drogę do osiągnięcia neutralności klimatycznej, ale także uczyniłoby unijne przedsiębiorstwa i przemysł światowymi pionierami. W związku z tym UE musi zapewnić, by jej polityka handlowa i umowy handlowe były zgodne z jej ambicjami klimatycznymi. Zalecamy również, by Komisja zwróciła szczególną uwagę na możliwe konsekwencje dla obywateli krajów trzecich o niskich dochodach.

1.10. EKES zdecydowanie popiera stwierdzenie Komisji, że obywatele są „kluczowymi partnerami w walce ze zmianą klimatu”, ponieważ uważamy, że aktywny udział „wszystkich grup społecznych” jest niezbędnym warunkiem powodzenia polityki klimatycznej w UE. Dlatego też ponawiamy naszą propozycję utworzenia platformy zainteresowanych stron Europejskiego Paktu na rzecz Klimatu.

1.11. EKES wzywa również państwa członkowskie, by dążyły do wprowadzenia wspólnych kryteriów i wspólnych wskaźników na szczeblu europejskim, co będzie pierwszym krokiem w kierunku lepszego pomiaru ubóstwa energetycznego zgodnie z zaleceniem Komisji z dnia 14 października 2020 r. dotyczącym ubóstwa energetycznego (C(2020) 9600 final).

1.12. EKES gratuluje Komisji, że słusznie domaga się, aby transformacji naszej gospodarki towarzyszyły inwestycje w przekwalifikowanie i dalsze szkolenie oraz stałe kształcenie wielu grup zawodowych. Ponadto należy podjąć działania w celu zagwarantowania, że nowe możliwości zatrudnienia będą sprzyjały wzrostowi liczby miejsc pracy, które zapewniają godziwe płace i dobre warunki.

2. Uwagi ogólne

2.1. EKES przyjmuje komunikat Komisji „Ambitniejszy cel klimatyczny Europy do 2030 r. Inwestowanie w przyszłość neutralną dla klimatu z korzyścią dla obywateli” z dużym zadowoleniem. Decyzja Komisji o zwiększeniu celu redukcji emisji gazów cieplarnianych do 2030 r. do 55 % jest w dużej mierze zgodna z wcześniejszą opinią Komitetu w sprawie Europejskiego prawa o klimacie⁽¹⁾.

2.2. W przeciwieństwie do tego, co Komisja proponuje teraz po raz pierwszy odnośnie do celu redukcji do 2030 r., cel 55 % wskazany w opinii EKES-u nie był celem netto. Oznacza to, że cel przyjęty przez Komisję nie spełnia naszego zalecenia.

2.3. EKES uważa, że skoro Komisja w Europejskim prawie klimatycznym przyjmuje zerowy cel netto na 2050 r., ostatecznie należy w pełni uwzględnić pochłaniacze dwutlenku węgla. Aby starać się to osiągnąć, należałoby – logicznie rzecz biorąc – zastosować założenie zerowej emisji już do celów pośrednich. Jest to jednak możliwe tylko pod warunkiem, że zostanie zagwarantowana integralność systemu, w tym sposób dokładnego obliczania emisji i absorpcji dwutlenku węgla.

2.4. Komitet popiera konkluzję Komisji, że podniesienie poziomu ambicji UE w zakresie ograniczenia emisji gazów cieplarnianych do 55 % do 2030 r. jest niezbędne. Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych może poprawić warunki życia i stan zdrowia, przyczynić się do stworzenia miejsc pracy i obniżenia rachunków za energię, o ile będzie można dokonać i dokona się niezbędnych inwestycji prywatnych i publicznych odpowiednio ukierunkowanych na zrównoważony rozwój. Zwiększając swe ambicje w dziedzinie klimatu, UE daje dowód globalnej odpowiedzialności. Uważamy jednak, że ważne i konieczne jest wyjaśnienie w perspektywie krótkoterminowej, w jaki sposób można osiągnąć nowy cel w tym stosunkowo krótkim czasie do 2030 r.

2.5. Zauważamy również, że bynajmniej nie jest jasne, jaki społeczny i gospodarczy wpływ realizacja obecnego i nowego celu na 2030 r. będzie miała na poszczególnych obywateli i przedsiębiorstwa Europy. Zdaniem EKES-u, obywatele i partnerzy społeczni powinni wiedzieć, jak można osiągnąć te cele i co to oznacza dla ich pracy i życia. Ma to zasadnicze znaczenie dla uzyskania poparcia społecznego dla wszelkich działań, które mają zostać podjęte, ponieważ będą one wywierały zróżnicowany wpływ na obywateli Europy we wszystkich państwach członkowskich i regionach. Wobec tego należy przedsięwziąć środki w celu zagwarantowania równego podziału ryzyka i szans związanych z tym procesem, aby zagwarantować jego pewność i stabilność.

⁽¹⁾ Dz.U. C 364 z 28.10.2020, s. 143.

2.6. Zalecamy, by Komisja zwróciła szczególną uwagę na możliwe konsekwencje dla obywateli krajów trzecich o niskich dochodach. UE musi dążyć do złagodzenia wszelkich negatywnych skutków. Powinna wspierać rozwój krajów trzecich w kierunku neutralności klimatycznej, pamiętając o tym, że kraje rozwijające się mają prawo do racjonalnego zwiększenia emisji gazów cieplarnianych zgodnie z porozumieniem paryskim.

2.7. Komitet zgadza się z Komisją, że pandemia, z którą właśnie się zmagamy, nie jest argumentem za powstrzymaniem walki ze zmianami klimatu. Wręcz przeciwnie, jak również Komisja: „[b]ezprecedensowa europejska reakcja gospodarcza na COVID-19 daje wyjątkową możliwość przyspieszenia transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu”. Aby Komisja mogła jak najskuteczniej opracowywać politykę w tej sytuacji, Komitet radzi jej dokładne zbadanie, w jaki sposób mechanizm rezerwy stabilności rynkowej (EU ETS) i podejście oparte na wspólnym wysiłku funkcjonują w kontekście obecnego spadku emisji gazów cieplarnianych, z myślą o tym, by zmniejszyć w pewnym stopniu niewykorzystane możliwości prawne w zakresie emisji.

2.8. Pracując teraz energicznie nad realizacją zwiększonego celu redukcji do 2030 r., ułatwi się przyszłym pokoleniom faktyczne osiągnięcie wyznaczonego celu neutralności klimatycznej na 2050 r.; ponieważ im mniej działań UE podejmie w ciągu najbliższych dziesięciu lat, tym trudniejsza i bardziej wymagająca będzie ścieżka redukcji po 2030 r. Komitet oczekuje zatem z niecierpliwością propozycji dotyczących osiągnięcia celu 55 % do 2030 r., które Komisja przedstawi najpóźniej do czerwca 2021 r. Zalecamy podejście wykorzystujące różnorodny zestaw instrumentów, z uwzględnieniem, oprócz przepisów, również instrumentów finansowych, takich jak rozporządzenie o wskaźnikach referencyjnych i rozporządzenie w sprawie systematyki. Ważne jest, aby uważnie oceniać wpływ tych nowych podejść.

2.9. Komitet zgadza się z Komisją, że „[m]usimy połączyć wydatki przeznaczone na odbudowę z ambitnymi działaniami w dziedzinie klimatu, aby uniknąć marnotrawienia pieniędzy i aktywów osieroconych, co w późniejszym okresie prowadziłoby do dodatkowego zapotrzebowania na zasoby”. Należy zadbać o to, aby inwestycje te faktycznie wykorzystywano w duchu zrównoważonej polityki klimatycznej, która w centrum uwagi stawia obywateli. Komitet odniósł się już do tego szczegółowo w swoich ujętych w rezolucji propozycjach dotyczących odbudowy i naprawy gospodarczej po kryzysie związanym z COVID-19⁽²⁾.

2.10. Jako jedną z zalet transformacji energetycznej Komisja wskazuje zmniejszenie zależności od importu paliw kopalnych (s. 7). Komitet pragnie jednak rozważyć ten aspekt handlu międzynarodowego w pełnym zakresie. Międzynarodowe umowy handlowe i łańcuchy wartości muszą spełniać wymogi ekologicznego i zrównoważonego rozwoju oraz uwzględniać wiążące obowiązki dla przedsiębiorstw w zakresie należytej staranności lub, jak stwierdziła Rada Europejska na grudniowym posiedzeniu, „UE zapewni, by jej polityka handlowa i umowy handlowe były zgodne z jej ambicjami klimatycznymi”. Uważamy, że dokładne zbadanie tej kwestii jest wysoce pożądane.

2.11. Dokonując oceny skutków, należy dostrzec, że kryzys związany z COVID-19 ma bezprecedensowe konsekwencje gospodarcze, społeczne i środowiskowe, które z kolei wywierają wpływ na skutki działań, jakie należy podjąć w celu złagodzenia zmiany klimatu.

2.12. EKES podkreśla, że niezwykle ważne jest, aby podwyższenie celu dotyczącego redukcji emisji gazów cieplarnianych było powiązane z odpowiednio finansowanym Funduszem na rzecz Sprawiedliwej Transformacji na poziomie europejskim i ze środkami wspierającymi obywateli, pracowników i przedsiębiorstwa w dostosowaniu się do nadchodzących zmian. EKES wyraża wątpliwość, czy finansowanie w wysokości 7,5 mld EUR z WRF i 10 mld EUR z instrumentu odbudowy „Next Generation EU” jest wystarczające.

3. Prawodawstwo

3.1. Komisja zamierza przedstawić niezbędne szczegółowe wnioski ustawodawcze do czerwca 2021 r. EKES apeluje do współprawodawców, by nie przekraczać tego harmonogramu i zakończyć proces legislacyjny do grudnia 2021 r., gdyż w przeciwnym razie ramy czasowe na osiągnięcie celu na 2030 r. byłyby zbyt krótkie. Możliwe są stosunkowo proste zmiany w rozporządzeniach, takie jak zwiększenie współczynnika liniowego redukcji dla EU ETS czy procentowe zmniejszenie uprawnień do emisji na państwo członkowskie w przypadku rozporządzenia ESR.

3.2. Mając na uwadze zasady sprawiedliwej transformacji, EKES zaleca, aby Komisja nadała priorytet aktualizacji europejskich przepisów dotyczących przejścia na paliwa odnawialne. Wydatki na bezpośrednie lub pośrednie dotowanie paliw kopalnych, na przykład poprzez zwolnienia i ulgi podatkowe, powinny być wykorzystywane do przyspieszenia rozwoju zrównoważonych źródeł energii. Inaczej mówiąc, zgodnie z porozumieniem paryskim (art. 2), chodzi o „zapewnienie spójności przepływów finansowych ze ścieżką prowadzącą do niskiego poziomu emisji gazów cieplarnianych i rozwoju odpornego na zmiany klimatu”. Nalegamy jednak, aby środków tych nie realizowano kosztem produkcji żywności, jak również stanowi porozumienie paryskie (art. 2 ust. 1 lit. b)).

⁽²⁾ Dz.U. C 311 z 18.9.2020, s. 1.

3.3. Komitet popiera – o ile nie zagraża to niezawodności systemu EU ETS (monitorowanie, sprawozdawczość, weryfikacja) – zamiar Komisji, aby systemem tym objąć wszystkie emisje pochodzące ze spalania paliw kopalnych. Konieczne jest jednak rozważenie, o jaką liczbę należy zmniejszyć uprawnienia do emisji (zmniejszenie pułapu), gdyż dopiero wtedy wspomniany system będzie skuteczny.

3.4. EKES ocenia pozytywnie, że jako punkt wyjścia przyjęto zasadę „nie szkodzić” (s. 4). Podejście to zostało również zaproponowane przez Komisję we wniosku dotyczącym ósmego ogólnego unijnego programu działań w zakresie środowiska (COM(2020) 652 final), w którym stwierdza się, że „wszystkie unijne inicjatywy [powinny być] zgodne z ekologiczną zasadą »nie szkodzić«”. Zgodnie z tą zasadą „umacnia się zintegrowane podejście do rozwoju i wdrażania polityki, w szczególności poprzez uwzględnienie zrównoważonego rozwoju we wszystkich istotnych inicjatywach i projektach na szczeblu krajowym i unijnym”. Zgadza się, że uwzględnianie zrównoważonego rozwoju we wszystkich przedsięwzięciach i integracja są potrzebne dla zwiększenia ambicji polityki klimatycznej do roku 2030, ale zastanawiamy się, jakie działania Komisja chciałaby podjąć, aby to urzeczywistnić. Zastanawiamy się również, dlaczego podejście to określa się mianem zasady (podczas gdy w innych dokumentach Komisji jest nazywane przyrzeczeniem) i w jaki sposób ostatecznie ta zasada odnosi się zatem do art. 11 TFUE i do zasad skodyfikowanych w art. 191 TFUE.

3.5. Komitet popiera zamiar Komisji, by zdecydować się na mechanizm dostosowania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂, jako na jedno z narzędzi unikania ucieczki emisji – obok tworzenia rynków na niskoemisyjne produkty, dostępności neutralnych pod względem emisji źródeł energii po konkurencyjnych cenach i programów finansowania – w razie braku porównywalnego wzrostu ambicji u naszych partnerów, w miarę jak UE będzie przyjmować ambitniejsze cele klimatyczne. Należy zwrócić uwagę na skuteczność i solidność tego mechanizmu oraz na skutki jego stosowania dla krajów rozwijających się. Jeżeli kroki te doprowadzą do zahamowania rozwoju gospodarczego niektórych krajów, pożądane będą środki kompensacyjne takie jak transfer technologii.

3.6. Komitet zaleca Komisji przedstawienie aktualnych informacji na temat stopnia przestrzegania obecnych przepisów UE dotyczących klimatu i energii oraz na temat postępowań o naruszenie, jakie zostały wszczęte w tym zakresie. Zalecamy również, by Komisja udostępniła na swojej stronie internetowej jasne informacje na temat przestrzegania przez państwa członkowskie dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii i dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej. Czy Komisja mogłaby – z pomocą Europejskiej Agencji Środowiska – dokonać corocznej całościowej aktualizacji danych dotyczących skuteczności wszystkich obecnych przepisów w zakresie klimatu i energii, w tym także wspomnieć o problemach z ich nieprzestrzeganiem?

3.7. W ocenie skutków trzeba zbadać możliwości ulepszenia pochłaniaczy gazów cieplarnianych w glebach rolnych, lasach i biomateriałach. Należy doprecyzować stanowisko Parlamentu w sprawie systemów jednostek emisji dwutlenku węgla, aby można było zwiększyć skalę usuwania dwutlenku węgla. Możliwość tworzenia nowych modeli biznesowych poprzez rynkowe środki na rzecz uprawy sprzyjającej pochłanianiu dwutlenku węgla przez glebę i poprzez systemy jednostek emisji finansowane ze środków prywatnych pozwala na zrównoważone zwiększenie produktywności zgodnie z celami w zakresie klimatu, różnorodności biologicznej i żyzności gleby oraz na ograniczenie ryzyka pustynnienia. Ponadto uważamy, że własność pochłaniaczy i uprawnień do emisji dwutlenku węgla powinna przysługiwać podmiotom, które dokonały niezbędnych inwestycji, a mogą być nimi zarówno podmioty prywatne, jak i publiczne.

4. Rolnictwo

4.1. Należy wzmocnić przystosowanie się do zmiany klimatu, dlatego UE powinna opracować i wdrożyć strategie adaptacyjne. W działaniach przystosowawczych powinna znaleźć odzwierciedlenie podatność leśnictwa, rolnictwa i systemów żywnościowych na niekorzystne skutki zmiany klimatu.

4.2. Zielony Ład UE, strategia „od pola do stołu” i prawo klimatyczne skupiają się na celu osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r., jak to uchwały PE, KE i Rada. Aby do tego celu zmierzać, niezbędne jest jednak udostępnienie wystarczających zasobów w wieloletnich ramach finansowych, budżecie WPR i funduszu odbudowy „Next Generation EU”. W przeciwnym razie nie można oczekiwać, że rolnicy zrobią to, co jest konieczne do osiągnięcia wyznaczonych celów. Jeżeli finansowanie będzie niedostępne, wartość produktów niskoemisyjnych musi być stworzona za pośrednictwem rynków emisji. Rolnicy mają do odegrania swoją rolę w rozwiązaniu problemu i w razie potrzeby będą domagać się większego finansowania.

4.3. Bieżący kryzys związany z COVID-19 pokazuje, że bezpieczeństwa żywnościowego w UE nie można przyjmować za pewnik, a produkcja żywności wymaga szczególnej uwagi w ambitnych celach klimatycznych na 2030 r. We wspomnianej wyżej rezolucji w sprawie przyszłości po kryzysie związanym z COVID19 stwierdziliśmy, że należy zapewnić „odporność i zrównoważony charakter naszego systemu żywnościowego poprzez odtworzenie bardziej zróżnicowanych modeli rolnictwa, promowanie lokalnych centrów dystrybucji żywności oraz krótszych łańcuchów dostaw, a także poprzez poprawę dostępu do rynku dla drobnych producentów rolnych oraz rybaków i producentów z sektora akwakultury, którzy mają niewielki wpływ na środowisko”. Jednocześnie zrównoważone łańcuchy rolno-spożywcze mają zasadnicze znaczenie dla zwiększenia globalnego bezpieczeństwa żywnościowego rosnącej światowej populacji.

4.4. EKES sugeruje, że nowe cele klimatyczne dla rolnictwa w ramach instrumentu odbudowy „Next Generation EU” powinny znaleźć odbicie w akcie delegowanym wydanym na podstawie rozporządzenia w sprawie systematyki, aby zapewnić skalowalną transformację. W obecnym kształcie akt delegowany zawiera narzędzia transformacji tylko dla produkcji niszowej. Tylko całościowe przejście na rolnictwo przyjazne dla klimatu pozwoli zapewnić zrównoważony sektor żywności w przyszłości. Łańcuch żywnościowy musi zwiększać zrównoważone inwestycje i wsparcie, aby przyspieszać tę transformację. Dla osiągnięcia celów klimatycznych kluczowe znaczenie ma wdrożenie prostych, opłacalnych i łatwo dostępnych środków, takich jak wytwórnie biogazu, gospodarka wodna czy systemy jednostek emisji dwutlenku węgla (żywoploty, sekwestracja dwutlenku węgla w glebie).

4.5. EKES popiera ramy UE na rzecz systemów jednostek emisji dwutlenku węgla, które mogą zostać wykorzystane do osiągania celów klimatycznych, zgodnie ze sprawozdaniem Parlamentu w sprawie prawa klimatycznego. Dwutlenek węgla musi mieć również swoją cenę w biogospodarce. Ponadto należy wspierać badania i innowacje, aby znaleźć zrównoważone rozwiązania techniczne umożliwiające jak największe ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i zachęcające do sekwestracji dwutlenku węgla w rolnictwie.

4.6. Obecnie sposób rozliczania metanu nie odzwierciedla stanu najnowszej nauki. Przy ocenie wpływu produkcji żywności na klimat konieczne jest przyjęcie najnowszej metodologii naukowej. Zmniejszenie emisji do zera netto w 2050 r. musi uwzględniać wpływ klimatyczny metanu jako krótkotrwałego gazu cieplarnianego, który nie musi być na poziomie zero netto, aby można było osiągnąć neutralność klimatyczną lub nie wywoływać dodatkowego efektu ocieplenia.

4.7. Należy nadać priorytet odpowiedniemu finansowaniu badań i innowacji w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu i łagodzenia jej skutków w sektorze rolnym. Trzeba zachęcać do inwestowania w innowacyjne praktyki oraz opłacalne i zrównoważone technologie i metody produkcji, aby zmniejszyć emisje gazów cieplarnianych, przy jednoczesnym zachowaniu możliwości poprawy potencjału UE w zakresie produkcji zwierzęcej w celu zagwarantowania populacji zrównoważonej diety. W przyszłości jeszcze bardziej potrzebne będą gospodarka wodna i nawadnianie gruntów ornych. Należy zachęcać do nowych inwestycji w systemy, które będą bardziej wydajne i które będą zapobiegać zanieczyszczeniu wody.

4.8. Trzeba zwrócić należytą uwagę na nowe technologie i innowacje, jeśli cele klimatyczne mają zostać osiągnięte. Łańcuch żywnościowy UE jest już konkurencyjny klimatycznie w skali globalnej. Przystosowanie sektora do zmiany klimatu i uodpornienie go na jej negatywne skutki gwarantuje, że ślad węglowy w produkcji żywności w UE będzie się nadal zmniejszał. W tym zakresie kluczowe znaczenie dla uodpornienia systemu żywnościowego UE mają: wykorzystanie m.in. nowych technik hodowlanych, przestawienie produkcji z białka zwierzęcego na białko roślinne, inteligentne i cyfrowe technologie rolne oraz innowacje.

4.9. EKES apeluje o specjalny program UE dotyczący biogospodarki, który ułatwi inwestycje i ustanowi łańcuchy dostaw oparte na społeczności i gospodarstwach rolnych. Wspieranie synergii między źródłami energii odnawialnej poprzez produkcję biogazu i gospodarowanie obornikiem ma ogromne znaczenie dla zdecentralizowanej produkcji energii odnawialnej, która poprawia także źródła utrzymania na obszarach wiejskich.

5. Przemysł, materiały, energia i transport

5.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje zawartą w ocenie skutków konkluzję, że osiągnięcie redukcji emisji gazów cieplarnianych o 55 % do 2030 r. nie tylko skierowałoby UE na prostą drogę do osiągnięcia neutralności klimatycznej, ale także uczyniłoby unijne przedsiębiorstwa i przemysł światowymi pionierami. Obejmuje to zrównoważoną produkcję stali z użyciem wodoru zamiast węgla, przy czym wodór jest wytwarzany przy pomocy zrównoważonej energii elektrycznej. Pierwsza tego rodzaju fabryka pilotażowa powstała niedawno w Szwecji.

5.2. W swych wcześniejszych opiniach, w tym w opinii „Między transeuropejską supersiecią a lokalnymi wyspami energetycznymi”, EKES zwracał uwagę, jak istotne jest uznanie, że transformacja energetyczna to nie tylko problem technologiczny, ale również wyzwanie głęboko społeczne i polityczne. W transformacji energetycznej muszą uczestniczyć nie tylko przedsiębiorstwa, ale także pracownicy, związki zawodowe i konsumenci, zgodnie z obietnicami decydentów politycznych i zdecydowanymi apelami EKES-u. Ale również w tym przypadku Komisja i państwa członkowskie więcej kwestii pozostawiają otwartych niż dają odpowiedzi. Poza tym obecne inicjatywy w zakresie polityki energetycznej raczej utrudnią szeroki udział obywateli, zamiast do niego zachęcać. Transformacja energetyczna w Europie wymaga przecież zwłaszcza bezpieczeństwa inwestycyjnego zarówno dla sektora publicznego, jak i prywatnego, co można osiągnąć wyłącznie dzięki klarowności kluczowych decyzji.

5.3. Komitet popiera podejście Komisji wyrażony w komunikacie „Strategia UE w sprawie integracji systemów energetycznych”, zgodnie z którym integracja systemów elektrycznych z systemami ogrzewania i transportu ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia celów w zakresie neutralności klimatycznej, bezpieczeństwa dostaw energii – w tym ograniczenia importu energii – oraz przystępnych cen dla konsumentów europejskich i europejskiej gospodarki. Oczywiście w najbliższych latach niezbędne będzie odpowiednie finansowanie publiczne i prywatne, by dokonać koniecznych inwestycji.

5.4. Jeśli idzie o konsekwencje dla polityki gospodarczej i społecznej, EKES podtrzymuje stanowisko, że zdecentralizowane systemy energetyczne będą stanowiły ważny impuls dla rozwoju regionalnego oraz mogą prowadzić do powstania w regionach nowych wysokiej jakości miejsc pracy wymagających wysokich kwalifikacji.

5.5. Całkowicie zgadzamy się z Komisją, że sektor budowlany, który odpowiada teraz za 40 % zużycia energii końcowej i 36 % emisji gazów cieplarnianych w UE, ma duży i racjonalny pod względem kosztów potencjał redukcji emisji. Omówimy to zagadnienie bardziej szczegółowo w naszej opinii „Fala renowacji na potrzeby Europy – ekologizacja budynków, tworzenie miejsc pracy, poprawa jakości życia”.

5.6. EKES z zadowoleniem przyjmuje stanowisko Komisji (s. 18–19), zgodnie z którym sektory transportu lotniczego i morskiego należy włączyć do tych działań na skalę ogólnogospodarczą, które są konieczne w świetle porozumienia paryskiego. Te globalne środki transportu, wraz z niektórymi emisjami przemysłowymi, są najbardziej oddalone od stosowania efektywnych kosztowo paliw niekopalnych, choć trwają już obiecujące testy. Ponadto lotnictwo i żegluga z trudem poddają się regulacjom za pomocą przepisów krajowych, a nawet europejskich, a większość ich emisji ma miejsce poza obszarem UE. Ponieważ międzynarodowe emisje UE pochodzące z żeglugi i lotnictwa wzrosły od 1990 r. o ponad 50 %, popieramy dążenie Komisji do znalezienia konstruktywnych sposobów włączenia tych sektorów do unijnej polityki klimatycznej. Transport lotniczy, krajowy i między państwami członkowskimi, jest już objęty unijnym systemem handlu uprawnieniami do emisji (ETS) i Komisja analizuje obecnie, czy żeglugę należy włączyć do niego na takich samych zasadach. Jeżeli chodzi o emisje poza obszarem UE, popieramy cel Komisji, by proaktywnie uczestniczyć w pracach oenzetowskich organizacji takich jak Międzynarodowa Organizacja Morska (IMO) i Organizacja Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego (ICAO) w celu znalezienia skutecznych i wiążących globalnych systemów redukcji emisji.

5.7. Komitet popiera opublikowaną niedawno przez Komisję strategię na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności, ponieważ sektor transportu pozostał w tyle, jeżeli chodzi o redukcję emisji. Pomimo bardziej wydajnych pojazdów i wdrożenia niskoemisyjnych paliw i silników transport drogowy zwiększył emisje o ponad jedną czwartą od 1990 r., głównie ze względu na rosnący popyt na usługi transportowe. Strategia obejmuje szeroki wachlarz działań i inicjatyw niezbędnych, by szybciej przejść od uzależnienia od paliw kopalnych do zrównoważonej mobilności. Podstawowe znaczenie ma zaangażowanie obywateli w inteligentną transformację, ponieważ samochody nadal pozostają ważnym symbolem wolności.

5.8. Jeśli chodzi o bioenergię i biomateriały, to aby w całości uwzględnić pochłaniacze dwutlenku węgla, należy w pełnym zakresie uznać ograniczenie emisji gazów cieplarnianych osiągnięte w rolnictwie i leśnictwie dzięki źródłom biogennym. Zastępowanie paliw i materiałów kopalnych może ograniczyć emisje o więcej niż 100 % w zależności od efektu substytucji kopalnego CO₂ i gazów innych niż CO₂.

6. Udział społeczeństwa, obywatele i konsumenci

6.1. EKES zdecydowanie popiera stwierdzenie Komisji, że obywatele są „kluczowymi partnerami w walce ze zmianą klimatu i mogą ją wspierać poprzez mobilizację polityczną i wybory konsumenckie”, ponieważ uważamy, że aktywny udział „wszystkich grup społecznych” jest niezbędnym warunkiem powodzenia polityki klimatycznej w UE, biorąc pod uwagę, że to podmioty społeczeństwa obywatelskiego (przedsiębiorstwa, pracownicy, konsumenci i obywatele oraz ich organizacje) realizują cele klimatyczne w praktyce.

6.2. Toteż EKES z zadowoleniem przyjmuje, że 29 października Komisja Europejska rozpoczęła konsultacje publiczne, aby wysłuchać opinii na temat przeglądu polityk niezbędnych do zwiększenia celu redukcji emisji na 2030 r.

6.3. Wobec tego ponawiamy naszą propozycję utworzenia platformy zainteresowanych stron Europejskiego Paktu na rzecz Klimatu – zgodnie z opinią EKES-u w sprawie Europejskiego Paktu na rzecz Klimatu – w celu zorganizowania i ułatwienia aktywnego udziału wszystkich grup społecznych⁽³⁾.

⁽³⁾ Dz.U. C 364 z 28.10.2020, s. 67.

6.4. EKES sądzi, że szczególną uwagę należy zwrócić na obywateli o niższych dochodach. Często podchodzą oni nieufnie do transformacji energetycznej, gdyż obawiają się, że podroży ona koszty ich życia. Dlatego ważne jest, co mówi na ten temat Komisja: „Aby uniknąć negatywnego wpływu na konsumentów podatnych na zagrożenia, ważną rolę w planowaniu renowacji ich domów i kontrolowaniu wpływu na ich rachunki za ogrzewanie i energię elektryczną odgrywa polityka społeczna i polityka w zakresie efektywności energetycznej”. Omówimy tę kwestię bardziej szczegółowo w naszej opinii „Fala renowacji na potrzeby Europy – ekologizacja budynków, tworzenie miejsc pracy, poprawa jakości życia”⁽⁴⁾.

6.5. EKES wzywa również do wprowadzenia wspólnych kryteriów definicji i wspólnych wskaźników na szczeblu europejskim, co będzie pierwszym krokiem w kierunku lepszego pomiaru ubóstwa energetycznego zgodnie z zaleceniem Komisji z dnia 14 października 2020 r. dotyczącym ubóstwa energetycznego (C(2020) 9600 final⁽⁵⁾). Aby dostosować tę definicję do różnych kontekstów krajowych, państwa członkowskie muszą opracować więcej narzędzi statystycznych, które pozwolą skutecznie docierać do gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji.

6.6. Komitet zgadza się z Komisją, że „[o]dnawialne źródła energii doprowadzą do wysokiego stopnia decentralizacji, dając konsumentom okazje do zaangażowania, prosumentom do tego, aby sami wytwarzali, wykorzystywali energię i dzielili się nią, a społecznościom lokalnym, a zwłaszcza wiejskim, do wspierania lokalnych inwestycji w odnawialne źródła energii”. Spowoduje to również powstanie nowych miejsc pracy na szczeblu lokalnym. Chcielibyśmy jednak zaznaczyć, że należy zwrócić uwagę na uzasadnione obawy obywateli dotyczące, na przykład, zniszczenia krajobrazu lub zakłócenia radości życia. Aktywne uczestnictwo i bezpośrednie korzyści z finansowego i/lub energetycznego uzysku instalacji energii odnawialnej, które mają zostać zbudowane, mogą złagodzić te obawy. Ponadto należy podjąć działania w celu zagwarantowania, że nowe możliwości zatrudnienia będą sprzyjały wzrostowi liczby miejsc pracy, które zapewniają godziwe płace i dobre warunki.

6.7. Komisja słusznie domaga się, aby transformacji naszej gospodarki towarzyszyły inwestycje w przekwalifikowanie i dalsze szkolenie oraz stałe kształcenie wielu grup zawodowych. EKES pragnie podkreślić, że pożądane jest, aby młodzi ludzie znów częściej decydowali się na wybór zawodu rolnika, ponieważ starzenie się w rolnictwie stanowi długoterminowe zagrożenie dla zrównoważonych dostaw żywności. Konieczne są dobre warunki wstępne i środki finansowe na szczeblu europejskim i krajowym.

Bruksela, dnia 27 stycznia 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽⁴⁾ COM(2020) 662 final.

⁽⁵⁾ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2020/PL/C-2020-9600-F1-PL-MAIN-PART-1.PDF>